

Adăpostul din adăpost

conf. dr. arh. Șerban Țigănaș

conf. dr. arh. Șerban Țigănaș

Prima menire a oricărei clădiri este să ofere adăpost și condiții pentru activitățile celor care o folosesc. Iată însă că nu e suficient să ne adăpostim în clădiri, atât timp cât clădirile însele devin principala amenințare pentru ocupanții lor, atunci când sunt atacate.

Astfel au fost create adăposturile construite în subsolurile clădirilor sau chiar separat. Memoria unei Europe cu orașe întregi distruse de bombardamente a făcut ca peste jumătate de secol să construim adăposturi cu aproape fiecare ocazie în care am construit sau reconstruit case.

Ca viitori arhitect, în calitate de student admis la arhitectură, aparțin unei promoții care a făcut stagiul militar la Apărarea Civilă. Fostă Apărare Locală Antiaeriană, ALA, apoi Apărare Civilă și mai apoi Protecție Civilă, această specialitate fostă militară a migrat către Ministerul de Interne și a devenit Inspectoratul pentru Situații de Urgență, împreună cu pompierii. Ne bucuram pe vremea aceea că facem parte dintr-o "armă"

neofensivă, care are legătură cu construcțiile și care ne pregătește pentru a salva vieți. Împreună cu colegii mei, viitori studenți la arhitectură eram mândri că unitatea în care am fost înrolați fusese cea care a intervenit la marile inundații și la cutremurul din anii 70.

Ulterior, în practica de arhitect m-am ciocnit constant de problema adăposturilor, care trebuie realizate conform unei legi specifice. Am spus "ciocnit" pentru că presiunile din partea investitorilor pentru a nu proiecta și construi adăposturi sau pentru a calcula la minimum capacitatea de adăpostire a acestora au fost deosebite. De ce să fim obligați să băgăm bani mulți în aceste spații cu anvelope consistente și bine armate, uși speciale și echipamente de filtrare și ventilații costisitoare, plus tunele de evacuare, acum când nu mai sunt războaie?

Am auzit această nemulțumire din partea clienților atât privați, cât și publici de foarte multe ori. Am asistat la tot felul de tactici anti adăpost. Unele îl plasau în documentații dar nu îl realizau întocmai pe șantier. Altele căutau compromisuri care să facă spațiul cât mai ușor de folosit în cadrul clădirilor. Toate imperfecțiunile legislative au fost speculate pentru evitarea sau minimalizarea adăposturilor, văzute în general ca o rămășiță absurdă a unui trecut demult depășit.

A fost și este legea discutabilă, prea interpretabilă? E greu de spus, dar eu cred că între a se impune adăpostul și a se admite excepția sunt prea puține formule intermediare adaptate la multitudinea de situații.

Miza financiară a fost poate disproporționată pentru posibilitățile din anumite etape ale dezvoltării, mai ales acolo unde s-a construit în regie proprie sau unde foamea de profit a noilor dezvoltatori s-a manifestat deplin. S-a întâmplat poate la fel ca în cazul problemelor legate de accesibilitatea clădirilor pentru persoanele cu dizabilități motorii, unde au fost prea puține soluții aplicabile și s-au construit tot felul de aberații nefuncționale pentru a bifa problema. Sunt convins

că ați văzut rampe impracticabile sau elevatoare nefuncționale peste tot. Ați avut ocazia să mergeți în Elveția și să vedeți acolo, oriunde, la o pensiune, hotel alpin sau locuință, cum arată un adăpost? În această privință Țara Cantoanelor este neutră dar consecventă.

Suntem într-un moment complicat al omnirii, cu consecințe greu de estimat, dar inevitabile.

Cum folosim ceea ce este construit și, mai ales, cum trebuie să construim în continuare?

Am grupat în cele care urmează câteva întrebări posibile.

Cine are evidența completă și corectă a adăposturilor, cu localizarea GIS, capacitate și disponibilitate? Există hărți corelate cu populația, locuitorii și utilizatorii diferitelor clădiri și ansambluri, astfel încât fiecare persoană sau familie să știe unde se poate adăposti de acasă, de la locul de muncă, studiu sau din locurile de petrecere a timpului liber?

Proiectare

Dacă toate căile de evacuare în caz de pericol sunt clar marcate, indicate, luminate? Ce putem spune despre adăposturi? Cum arată politica publică în această problemă? În recensământul care tocmai se desfășoară s-a pus această problemă în mod practic?

Contra ce ne protejăm? ALA se referea la atacurile din aer, respectiv la bombardamentele războiului convențional. La acestea s-au adăugat măsuri contra așa numitelor arme de nimicire în masă, nucleare, chimice și biologice. Mai nou apar amenințări survenite din cauza schimbărilor climatice, furtuni, temperaturi extreme, inundații, la care se adaugă amenințarea cutremurelor, pe care o cunoaștem. De acestea din urmă nu te adăpostești în subsol pentru că pur și simplu nu e timp pentru așa ceva. Celelalte însă sunt de actualitate și din păcate chiar de viitor.

Se pune întrebarea dacă nu cumva ar trebui să asigurăm în adăpost altfel de confort, pentru alte durate și în alte condiții?

Avem oare nevoie de adăposturi universale sau de adăposturi orientate spre anumite tipuri de amenințări, care ar fi, pe cale de consecință, gândite diferit.

Nu cumva există și alte formule, unele au devenit vizibile în pandemie, care ar putea fi complementare adăposturilor din beton armat din subsoluri? Costume, kituri, construcții temporare, chiar adăposturi demontabile în interiorul adăposturilor permanente? Ne permitem să facem totul anti atomic? De ce acolo unde sunt mai mulți oameni se impune filtrarea aerului, iar acolo unde sunt

puțini, nu? Nu trebuie toți să respire? Uneori cred că logica ar trebui rediscuțată.

În ce măsură putem vorbi de un pachet de bază și extra-uri, ca în cazul RCA și CASCO pentru autovehicule? Sunt trecute locurile în adăpost în cartea funciară, așa cum ar trebui să fie și locurile de parcare relaționate la apartamentele din locuințele colective?

Dacă vorbim de părți indivize comune ale clădirilor, când ne referim la adăposturi, ar trebui să fie atașate și remarcate clar numărul de locuri pe unitate de locuit. Cum se formulează ofertele angajatorilor? Loc de muncă în clădire cu sau fără adăpost? Se dă o compensație la salariu, ca sporul de stres?

Mă voi referi acum la exercițiile de evacuare, care se fac, adevărat, periodic, dar sunt aranjate în așa fel încât să iasă bine. De ce nu se fac fără anunțare prealabilă și coordonare atentă? De ce se anunță dinainte? Recent am primit o hârtie din partea managementului unui hotel bun, din altă țară, care îmi spunea că a doua zi urma un astfel de exercițiu și mă ruga respectuos să stau în cameră zece minute și să îl ignor.

Tot legat de exerciții, acestea se fac pentru a părăsi clădirile și a te regrupa în locurile predestinate. Nu am văzut însă niciodată

exerciții de adăpostire. De ce? Suntem cu toții arondați unor centre de vot, nu am putea fi arondați și unor adăposturi, în funcție de tipul de adăpostire, adică de tipul amenințării?

Aș termina exercițiul de reflecție cu recomandări: lucrați cu arhitecții!

Cum se poate gândi un adăpost astfel încât să nu fie o cheltuială și o povară, devenind util pentru proprietar sau utilizator? Concurșurile de idei pot duce la ghiduri, cataloage, exemple utile. Legea ar trebui revizuită periodic, dar mai ales acum când trebuie să învățăm ceva din ceea ce s-a întâmplat și se întâmplă. Epoca digitală în care ne afundăm ar trebui să ne ofere mijloace noi de comunicare, informație, alertare, alocare, pe modelul pe care l-am constatat în timpul pandemiei. E ușor de imaginat că localizat GPS voluntar poți primi direcționarea necesară pentru adăpostire.

Concluzia mea e scurtă. Domeniul trebuie revăzut, rediscuțat și adaptat la nevoi contemporane pentru că a încremenit în timp. Lupta cu incendiul și cutremurele este deschisă, se progresează tehnologic mereu, prin materiale și sisteme, strategii și evoluția normativă. Dar cu ALA se pare că am rămas la nivel de al doilea război mondial. ■

